

Grudski načelnik Ljubo Grizelj prošle nedjelje potvrdio je svoj četvrti mandat na čelu općine Grude, ako se uzme u obzir da ga je 2012. godine, prije nego što ga je prvi put izabrao narod, izabralo Općinsko vijeće kao vršitelja dužnosti na kojem je bilo da stabilizira općinu Grude. Zatim je rezultatski išao do 80, 90, a sada i do 100 posto jer nije imao protukandidata. Čovjek, čije se mišljenje u HDZ-u BiH i u čijem je Predsjedništvu itekako cijeni, na čelo Gruda došao je iz privatnog sektora. Za Večernji list govori o brojnim političkim, gospodarskim, socijalnim i drugim temama, Danu općine Grude, ZHŽ-a te Hrvatske zajednice Herceg Bosne, utemeljene u Grudama.

Načelnice, nekoliko obljetnica vezano je za današnji dan. Izmjenjivali su se prije 29 godina ponos i tuga, osnivanja je Herceg Bosna, a u tim trenucima padao je grad heroj Vukovar, Škabrnja... Dugo je prošlo, ali takvi dani se ne zaboravljaju, pa kakva sjećanja nosite na taj 18. studenog 1991. godine?

Datum 18. studenoga općina Grude uzela je za svoj dan jednostavno zato što značajnijega datuma u svojoj 65 godina staroj povijesti nema. Naime, tog datuma u Grudama je utemeljena Hrvatska zajednica Herceg Bosna kao jedna reakcija na događaje na području bivše države u tom vremenu i kao jedna želja lidera i nositelja funkcija i vlasti lokalne uprave u općinama i gradovima s hrvatskom većinom da organiziraju i očuvaju ljude na tom području. Taj datum obilježava i tragedija Vukovara, tragedija Škabrnje, u tim danima događali su se najtragičniji događaji za hrvatski narod u cjelini u jednoj bestijalnoj velikosrpskoj agresiji na sve što je hrvatsko. Mi o tom danu imamo pomiješane osjećaje, osjećaje ponosa i zahvale Mati Bobanu i lokalnim liderima 30 općina i gradova s hrvatskom većinom u BiH kao utemeljiteljima HZ HB, ali i osjećaj tuge za sve one žrtve toga i svih idućih ratnih dana, mjeseci i godina. Životi brojnih dani su za uspostavu hrvatske države i svehrvatske slobode. Predsjednik HZ HB bio je Gruđanin Mate Boban. Predvodio je Hrvate u BiH u tom najtežem vremenu i zbog toga za nas nema većeg datuma od 18. studenoga.

S ovim odmakom od 29 godina, koliko je uspostava Herceg Bosne bila važna za Hrvate u BiH i koliko je danas ta ideja važna?

Razvoj događaja u vremenu nakon uspostave HZ HB pokazat će da je ona bila temelj i današnjeg ostanka Hrvata u BiH jer je kroz ratna događanja organiziranje HVO-a, njegove vojne komponente, zapravo krajnji rezultat bio da tamo gdje je organiziran HZ HB, tamo gdje je organiziran HVO, gdje je organiziran i djelovao HR HB, Hrvati i danas imaju sve uvjete za život i rad. Te 1991. godine i sam sam svjedočio da već u prvim mjesecima prestaje funkcionirati država u svakom pogledu. Tako da je, jednostavno, narod zapadne Hercegovine i svih ostalih hrvatskih krajeva bio prisiljen i prinuđen organizirati se u jednu takvu zajednicu kako bi politički predstavnici svojim ljudima osigurali najosnovniju funkcionalnost - od obrazovanja, gospodarstva

Danas se obilježava Dan općine Grude, Dan utemeljenja HZ Herceg Bosne, Dan ZHŽ-a i Dan pada Vukovara

Ljubo Grizelj, načelnik općine Grude i član Predsjedništva HDZ-a BiH, govori o političkim, gospodarskim, socijalnim i drugim temama

Hrvati su prihvatili sva rješenja za BiH, a drugi rušili! I treći entitet jedno je od rješenja

Grudsko rukovodstvo s obitelji heroja obrane Vukovara Blage Zadre, rođenog u Ledincu (općina Grude) 1944. godine

Tamo gdje su bili organizirani Herceg Bosna i HVO, Hrvati su opstali

Izborom Komšića politički odnosi u BiH dodatno su devastirani i srušeni

i uspostavu financijskog platnog prometa, poreznog sustava, vojnih priprema za nadolazeći rat i svih drugih potreba ukupnog života. Kasnije će se pokazati da je to bilo potpuno ispravno i da je Hrvatska zajednica, odnosno Hrvatska republika bila uspješna i funkcionalna i takva postala sastavnica i Daytonskog sporazuma i unesena je kroz taj mirovni sporazum u današnju FBiH i samu BiH.

Član ste i Predsjedništva HDZ-a BiH i znamo da stranka koja predvodi i HNS ima za cilj jednakopravnost Hrvata u BiH, međutim, dje-

luje kao da se stvari teško pomiču s mrtve točke. U čemu je problem?

Tu se trebamo ponovno vratiti u rane devedesete, samog izbivanja ratne krize na području bivše države zatim i BiH, i prisjetiti se svih mirovnih inicijativa i nastojanja, međunarodnih političkih čimbenika koji su svakog puta i u svim svojim elementima prihvaćeni od hrvatske komponente i čelnika Hrvatske zajednice i Republike i HVO-a, a da su zapravo opstruirani ili odbijeni svi od reda od drugih konstitutivnih elemenata u ovoj državi. I nijedna inicijativa nije se uspjela zbog njih realizirati. Danas jednako tako hr-

vatski čelnici nude više konkretnih prijedloga i za promjene Izbornog zakona i za ustavne promjene te su često nadomak postizanja cilja, da bi se odmah, nakon što prijedlog "prenoći", odbacio svaki od tih prijedloga. Drugim riječima, Bosna i Hercegovina konstitucija je triju elemenata, odnosno triju naroda, i svako rješenje podrazumijeva suglasnost, odnosno prihvaćanje od triju naroda, stoga odgovornost za ovo ne leži u hrvatskim liderima i hrvatskom vodstvu. Prihvatili smo i Cutilleirov plan, i Vance - Owenov plan, i Prudski sporazum. Stvar je jako jednostavna, uvažavajući konstituciju utemeljenu u Daytonu, kao Ustavu BiH, aneks četvrti, da je rješenje pitanja jednakopravnost svih. Nudena su, između ostalog, i rješenja za organiziranje BiH kroz entitete triju naroda gdje bi svaki konstitutivni narod u jednomu bio dominantno većinski. To je Bosna i Hercegovina u svome biću i kao takva je moguća. I zašto o tome ne bismo i danas govorili?!

Grude su bile prva općina koja je uvela termin "persona non grata" za Željka Komšića koji je, uzurpiravši poziciju hrvatskog člana Predsjedništva BiH, opet obezvrijedio tu funkciju. Koliko je općenito štete napravljeno njegovim izborom?

Upravo sve ovo što smo prethodno rekli i komentirali dodatno je njegovim izborom devastirano i srušeno. Svaka želja za uspostavom kvalitetnih rješenja za BiH izborom Komšića je onemogućena. Ne može se u složenoj, višenacionalnoj državi dogoditi i dopustiti te je neprihvatljivo da jedan konstitutivni element drugome nameće personalna i bilo kakva rješenja, u ovom slučaju, rješenje najviše rangirane pozicije člana Predsjedništva. I šteta je svakog puta tolika da ne da smo vraćeni na početak nego se politički odnosi vrte i niže od samoga početka.

U nedjelju na izborima vi ste potvrdili svoj mandat, a stranka većinu u Općinskom vijeću. Zani-

mljivo je da vam nijedna stranka nije ponudila protukandidata. Kako na to gledate?

Ovo su mi bili treći izravni izbori, a još jedan put prije toga prošao sam izbore u Općinskom vijeću. Na ovo pitanje možda mi je od svih bilo najteže odgovoriti jer se nekad interpretira odgovornost HDZ-a i mene osobno u smjeru suspenzije nekačke demokratičnosti ili stranačkog pluralizma kao takvoga. Meni je uistinu žao što nije bilo političkih suparnika. Za jedan medij sam se našalio da je možda ovo toliko težak, složen i kompliciran posao te da su to drugi prepoznali pa se nisu usudili kandidirati. I još ću se malo našaliti, možda sam stvarno tako dobro radio svoj posao posljednjih godina. Sad ozbiljno, zadovoljniji bih bio da je ovo došlo u političkom nadmetanju, ali to ništa ne mijenja, ja ću kao i dosad obavljati odgovorno i časno ovu dužnost, uistinu je čast i osobna, pa ako hoćete, i obiteljska voditi općinu Grude i ja je takvom doživljavam. Bez obzira na koji način je došlo do mog novog mandata, nikakva okolnost ne treba ga obezvrijediti.

Jedan ste od najglasnijih u ispravljanju nepravdi prema lokalnim zajednicama, među kojima je itekako oštećena i općina Grude, i to zakonima koji datiraju još otprilike 15-ak godina. Jesu li se stvari imale promijenile?

Mora se biti iskren i kazati da se politički predstavnici, prije svega HDZ-ovi nositelji izvršnih dužnosti u BiH, proteklih godina trude ispraviti nepravdu. Najprije, razumjeli su naše poruke da su lokalne sredine zakinute kad je u pitanju decentralizacija fiskalnog kapaciteta i trudili su se da na neki način različitim grantovima i programima federalne Vlade anuliraju i umanje tu štetnu politiku. Međutim, to nije dovoljno. I dalje smatram da je pravila, koja su uspostavljena te 2005. i 2006. godine, krajnje vrijeme mijenjati uvažavajući ne samo socijalni element na kojem oni dominantno počivaju nego i ekonomski element za pojedine lokalne zajednice. Naime, pojedine lokalne zajednice, jednostavno, imaju naglašeno prisutan taj element da se razvijaju i rastu nešto većom brzinom i dinamičnije od ostalih te nema nijednog razloga da se to na taj način ne honorira. Prijedlozi koje kolege i ja iznosimo idu u smjeru da se postojeći odnosi, odnosno postojeći fiskalni kapaciteti, zadrže, a da se honoriraju sredine koje imaju sposobnost bržega rasta i razvoja, a opet uvažavajući solidarnost s onim sredinama koje to nisu u mogućnosti. Nitko nema pravo zakočiti razvoj pojedinih sredina i primijeniti načelo vožnje po brzini najsporijega. Osobno smatram da se trebamo pokušati držati načela da se svi primičemo u razvojnom smislu brzini onoga najbržega, a općinu Grude u okviru tih najbržih svakako vrijedi istaknuti.

U projektima vezanima za Grude nemoguće je izbjeći obilaznice. Nekako se čini, kada god se stvari dovedu pred svršen čin, kao ovog puta sa sjevernom obilaznicom, jer smo lani uoči Dana općine Grude imali i predstavljanje idejnog projekta, dogodi se neki problem koji sve zaustavi, kao što je u ovom slučaju pandemija. Gdje smo sada s obilaznicama?

Naravno da je situacija s pandemijom koronavirusa poremetila i

DRAŽENKO VRANJEŠ:

'Stvarana je Herceg Bosna, Vukovar je pao, a na kraju priče Hrvati su pobijedili'

U Parku hrvatskih velikana u Grudama polaganjem svijeća i vijenaca te molitvom, koju je predvodio grudski župnik fra Stanko Pavlović, obilježeno je 29 godina od utemeljenja HZ Herceg Bosne i Dan općine Grude. Predsjednik Općinskog vijeća Draženko Vranješ čestitao je današnji dan. – Svim svojim Grudanima čestitam Dan općine, svim žiteljima ZHŽ-a čestitam dan naše županije i svim Hrvatima i Hrvatima čestitam Dan HZ HB. Danas

obilježavamo i Dan pada grada heroja – Vukovara. Svjedoci smo tih događaja, stvarana je Herceg Bosna, Vukovar je pao, ali na kraju cijele te priče ostvarena je važna pobjeda za sve Hrvate – kazao je Vranješ. On je 8 godina obnašao dužnost predsjednika OV-a Grude. – Kao dosadašnji predsjednik svim vijećnicima zahvaljujem na suradnji prethodnih godina i novim ljudima čestitam i želim uspješan rad – naglasio je dosadašnji prvi čovjek Vijeća.

globalne ekonomske razvojne projekte, a kamoli ne BiH, ali naša priča s obilaznicama dobiva novi zamah. Mi smo, zahvaljujući i javnom poduzeću Ceste FBiH, kad je u pitanju rješavanje prometnih poteškoća u našoj općini, održali jednu dobru razinu aktivnosti tako da smo do danas praktički završili poslove na izvlaštenju za južnu obilaznicu, njezin jugoistočni spoj s magistralnom cestom M6 u smjeru Ljubuškoga kroz izgradnju rotora. Od 15 predmeta, gotovo svi su riješeni i sve upućuje na to da ćemo idućih dana govoriti o potpuno završenim predmetima. Natječajna procedura Cesta FBiH provedena je i uskoro možemo očekivati nastavak radova. Prije nekoliko dana također smo od javnog poduzeća Ceste FBiH dobili jedan jako važan nalog, a radi se o nalogu o provođenju postupka izvlaštenja, odnosno eksproprijaciji na trasi sjeverne obilaznice. Od ukupno 120 predmeta koji treba riješiti, najveći pojedinačni posjednik i vlasnik je Općina Grude, a s obzirom na poziciju samoga zemljišta i sadašnju iskoristivost, tu ne očekujemo nikakve posebne poteškoće. Kao i ranije, posjednike i vlasnike na trasi, a napominjemo da su parcele pocijepane i da su vlasnici dobili rješenja koji dijelovi će ići u eksproprijaciju, pozivamo da budu kooperativni i Općina, koja pruža tehničku pomoć, i poduzeće Ceste FBiH, kao financijer i realizator projekta, bit će maksimalno kooperativni.

Na što ste posebno ponosni tijekom razdoblja od 2012. kada ste preuzeli mandat pa, evo, do potvrđivanja trećeg mandata ove nedjelje? Krenuli ste sa svojevrsnim sloganom da se radi više manjih projekata, a onda su na red došli i veći poput rješavanja brojne imovinske procedure u središtu Gruda i uređenja središta do gospodarske zone Pogana Vlaka - Poljanice.

Dugo je to razdoblje i ono je u svojim sekvencama bilo obilježeno.

30

Lokalni lideri
30 općina i gradova u BiH na današnji dan utemeljilo je HZ HB

Od onog početnog bavljenja funkcioniranjem općine do razvojne faze u kojoj se sad nalazimo, i kad bih nešto izdvojio kao možda najznačajniji dobitak u tom vremenu, to je da se u ovih osam i pol godina uspjelo u

BROJKE POTVRDUJU

Male Grude pokazale se kao gospodarski div

Prema posljednjem popisu stanovništva, općina Grude ima tek 17.308 stanovnika, međutim, u gospodarskom smislu radi se o jednoj od najrazvijenijih općina. Ukupni prihodi 202 poduzeća koja su predala izvješća za 2019. godinu iznosili su 793.452.017 KM i veći su za 53 i pol milijuna KM u odnosu na godinu prije. Izvoz je rastao, sa 110 milijuna na 122 milijuna, 784 tisuće i 603 KM. Broj samostalnih poduzetnika porastao je s 350 na 354. Kada se uzme broj zaposlenih u cijeloj općini, u 2019. on je iznosio 4240. Grude su u vrhu i po prosječnoj plaći koja iznosi 1022 KM. Općinska administracija uvela je razne olakšice za poslovanje, otvorila gospodarsku zonu, a u sljedećem razdoblju fokus će biti na oživljavanju poljoprivredne proizvodnje. Već sada u Grudama djeluje 80 registriranih animalnih i biljnih proizvođača.

stanovništvu, u grudskim ljudima pomaknuti ili napraviti iskorak u shvaćanju i poimanju Općine kao svoje institucije, svih pitanja koja se tiču građana kao nas samih i da smo svjesni da nam nitko drugi neće riješiti probleme niti pomoći u tome ako se mi sami nećemo angažirati. Tu smo najveći pomak napravili i to bih smatrao najvećim dostignućem danas. Koga god od naših ljudi upitate ili zatražite da se angažira i pomogne, bez obzira koje su političke boje, svi će se staviti na raspolaganje i pomoći da se ključni projekti za razvoj našeg kraja guraju i idu dalje. Ako osjećamo našu zajednicu svojom i doživljavamo je kao takvu, onda će to i drugi o kojima ovisimo to prepoznati i podržati nas te nam pomoći da riješimo ta naša pitanja. A što se materijalnih projekata tiče, ukupno gledajući, samo posljednje četiri godine finansijski je to i oko 22 milijuna KM ukupno investirano javnog novca u projekte regionalnog razvoja, lokalne prometnice, škole, gospodarsku zonu, središte općine Grude i druge komunalne projekte. Novost su projekti ruralnog razvoja u jačanju kapaciteta poljoprivrednog zemljišta, gdje smo u posljednje tri godine investirali značajna sredstva, u melioraciju i projektnu dokumentaciju Imotsko-bekijskog polja oko milijun KM. Logičan nastavak ove aktivnosti je projekt komasacije koji počinje 2021. godine. Novost je također stvaranje uvjeta za turističke aktivnosti, otvaranjem Avanti-turističkoga parka Peć Mlini. Time je stvorena mogućnost za razvoj i jačanje gastroponude, turizma i ugostiteljstva. Na poduzetnicima je da ovu mogućnost iskoriste. Vrijedi spomenuti i programe poboljšanja društvenog života, projekt pomoći u kući starijim osobama koji već drugu godinu funkcionira, program produženog boravka djece u osnovnoj školi do petog razreda, program javnih radova i potpuno novi program za iduću mandatno razdoblje, a to je izgradnja i opremanje te stavljanje u funkciju doma za mlade osobe s invaliditetom.

Pandemija COVID-19 poharala je cijeli svijet, a, nažalost, ni ovaj dio zemlje nije zaobišla. Kako se vi i općina Grude borite protiv nevidljivog neprijatelja?

Još negdje u ožujku, kad smo se suočili s nečim što je nepoznato, novo, što u sebi nosi karakter globalnog, mi smo se, kao i većina drugih, postavili ozbiljno i odgovorno prema ovom pitanju. Reagirali smo odmah prema svima onima koji su na bilo koji način u poslovnom smislu bili onemogućeni zbog COVID-19, koji nisu mogli raditi i obavljati svoj posao. Među prvima u BiH izašli smo s konkretnim mjerama, realizirali ih i radili procjene i analize što nas čeka u vremenu koje dolazi. Procijenili smo i pokazalo se približno točnim da će općinski prihodi, pogotovo od neizravnih poreza, PDV-a, carina, trošarina i slično, značajno pasti, da će to imati negativne ili loše posljedice za općinski proračun i, gledajući danas, nakon osam mjeseci, radi se o nekih od 12 do 15 posto pada u odnosu na planirano. Izravni porezi, prije svega porez na dohodak, odnosno porez na plaću, uspio se održati na približno planiranim vrijednostima, što opet govori da su donesene mjere i brza reakcija u prvi mjesecima korone spriječile negativno kretanje, a da je opet naše gospodarstvo tako

strukturirano da se može brzo prilagoditi. Na troškovnoj, na rashodnoj strani negativne nam posljedice još uvijek dolaze. Primjerice, organiziranje predškolskog odgoja i organiziranje nastave u osnovnoškolskom i srednjoškolskom obrazovanju i neke druge potrebe koje se organiziranju na lokalnoj razini tražile su izdašniji pristup u općini Grude i izdaci za prijevoz učenika gotovo će se udvostručiti. I neki drugi socijalni pritisci također su zahtijevali izdašniju pomoć iz općinskog proračuna. S jedne strane, imamo smanjenje prihoda, a opet, s druge strane, dodatno povećanje troškova djelomično se nadoknadio zahvaljujući drugim razinama vlasti, i županiji i Federaciji, ali ni približno to nije dovoljno da bi se ukupna šteta sanirala. Posljedice će se osjetiti, prije svega, u dinamici realizacije projekata. A u idućem vremenu ne možemo još jasno ni sagledati moguće posljedice koje će doći jer još uvijek nemamo ni detaljnu analizu ključnih ekonomskih pokazatelja na državnoj razini, a pogotovo nemamo makroekonomskih prognoza za 2021. godinu. Bilo kako bilo, svi prioritetni projekti lokalnog razvoja i dalje će ostati u našim planovima. Nijednog se nećemo odreći. U nemogućnosti financiranja iz redovitih ili tekućih prihoda to ćemo pokušati nadoknadi iz nekih drugih izvora.

Činjenica je da će ovaj vaš otpočetni mandat biti i najteži jer ćete se boriti i sa zdravstvenom i s ekonomskom krizom. Kako se planirate izboriti s krizama i provoditi projekte?

Trenutačno sve informacije iz zdravstvenog sustava ukazuju na to da ćemo zdravstveno značajnije rješenje i da će se sredinom 2021. godine ovo pitanje u mnogome poboljšati ili riješiti. Puno teže bit će rješenje pitanja ekonomskih posljedica. Mi vjerujemo da će naše sredine, Općina Grude i Zapadnohercegovačka županija zbog svoje gospodarske strukture, dominantno privatnog vlasništva i u najvećem dijelu prerađivačke industrije, uz trgovačku, zadržati stečenu konkurentsku poziciju i da će se znati nositi s tržišnim potrebama u budućnosti. Kako će to biti u drugim područjima u BiH, teško mi je to predvidjeti i upravo zato bi bilo važno da se i finansijski podrži lokalne proračune sukladno snazi i funkcionalnosti lokalne ekonomije.

Za kraj, u ovom ponosnom danu što biste željeli poručiti svojim žiteljima, kao i svima ostalima koji obilježavaju i Dan utemeljenja HZ HB, kao i sjećanje na Vukovar i Škabrnju?

Kao općinski načelnik, u ime svih Grudana, a i osobno, iskazujem duboko poštovanje i pijetet prema žrtvama Vukovara i Škabrnje te svim žrtvama Domovinskog rata i svim žrtvama za slobodu i opstojnost hrvatskog naroda tijekom povijesti. Svim žiteljima općine Grude čestitam Dan naše općine, žiteljima naše županije Dan Zapadnohercegovačke županije.

Svim Hrvatima u BiH čestitam dan HZ HB. Čestitke svima upućujem uz uvjerenje da će sve ono što je Herceg Bosna nama značila u vremenu svoga nastajanja i postojanja, danas nove generacije prihvatiti i na tim vrijednostima razviti i jačati najbolje uvjete za kvalitetan i ugodan život te rad svih naših ljudi. ●